

Geograficzna mobilność siły roboczej jako element procesu dostosowawczego w unii walutowej na przykładzie strefy euro i Stanów Zjednoczonych

mgr Michał Ziółkowski
streszczenie rozprawy doktorskiej

Temat roli geograficznej mobilności siły roboczej w procesie dostosowawczym, który zachodzi w strefie euro i USA w związku z szokami asymetrycznymi, tj. siły działania mechanizmu migracyjnego na tych dwóch obszarach walutowych, podjęto z uwagi na duże znaczenie mobilności pracy w stabilizowaniu unii walutowych pod względem makroekonomicznym. Dotyczy to zwłaszcza strefy euro, w odniesieniu do której, wzięwszy pod uwagę współczesne gospodarczo-polityczne realia, w szczególności ograniczone możliwości w zakresie międzynarodowych transferów fiskalnych, uzasadnione jest branie pod uwagę nawet ryzyka rozpadu.

Celem rozprawy jest porównanie kształtowania się i terytorialnego zróżnicowania roli, jaką geograficzna mobilność siły roboczej odgrywa na terenach strefy euro i USA w procesie dostosowawczym związanym z szokami asymetrycznymi, a także ocena znaczenia dwóch przypuszczalnie istotnych determinant tej roli na obu wymienionych obszarach walutowych. Ten cel realizuje się poprzez weryfikację następującej trzyczęściowej tezy:

1. W perspektywie długookresowej przewaga USA nad terytorium strefy euro w zakresie roli geograficznej mobilności siły roboczej w procesie dostosowawczym słabnie, jednak mimo to w okresie istnienia euro rola ta jest w USA nadal znacznie większa, niż w strefie euro, a nawet w poszczególnych państwach ją tworzących.
2. Różnice między poszczególnymi państwami strefy euro w zakresie roli geograficznej mobilności siły roboczej w procesie dostosowawczym zachodzącym w ich gospodarkach są większe, niż analogiczne różnice między obszarami tworzącymi USA.
3. Rola geograficznej mobilności siły roboczej w procesie dostosowawczym zachodzącym tak na terytorium strefy euro, jak i w USA jest większa, gdy lepszy jest ogólny stan koniunktury oraz gdy negatywne szoki asymetryczne silniej oddziałują na lokalne gospodarki cechujące się względnie niskimi płacami.

Rozprawę tworzą wstęp, cztery rozdziały oraz zakończenie. Pierwszy rozdział prezentuje rolę i uwarunkowania geograficznej mobilności siły roboczej w procesie dostosowawczym w uniach walutowych, w szczególności w strefie euro i USA. Rozdział drugi opisuje metodę badawczą oraz dane wykorzystywane w analizie. Rozdział trzeci dotyczy pierwszych dwóch części tezy, tj. porównania kształtowania się i terytorialnego zróżnicowania siły działania mechanizmu migracyjnego na terenie strefy euro i w USA. Rozdział czwarty odnosi się do trzeciej części tezy, tj. znaczenia dwóch potencjalnie istotnych determinant tej siły w Europie i w USA.

Zastosowana metoda badawcza bazuje na analizie, jak na terenie pierwszych dwunastu państw członkowskich strefy euro (EA12) i w USA zróżnicowanie stanów koniunktury między lokalnymi gospodarkami tworzącymi te obszary walutowe znajduje odbicie w zróżnicowaniu lokalnych stóp emigracji netto jako miernika przepływów siły roboczej. Weryfikując pierwszą część tezy analogicznie rozpatruje się jako obszary walutowe również państwa EA12. Weryfikując drugą część tezy rozpatruje się w ten sposób zarówno państwa EA12, jak i obszary tworzące USA (obszary w USA odpowiadają jednostkom terytorialnym określanym przez U.S. Census Bureau jako *divisions*).

Obszar EA12 analizuje się w podziałach na państwa, NUTS1 i NUTS2, państwa EA12 w podziałach na NUTS1 i NUTS2, USA w podziałach na dziewięć obszarów oraz stany / Dystrykt Kolumbii, a obszary USA w podziale na stany / Dystrykt Kolumbii. Analizy dla obszaru EA12 dla podziału na państwa oraz dla USA prowadzi się wykorzystując dane za okres 1977-2013. Analizy dla obszaru EA12 oraz państw EA12 dla podziałów na NUST1 i NUTS2 prowadzi się wykorzystując dane za okres 1999-2013. W obliczeniach stosuje się ważoną metodę najmniejszych kwadratów, przy czym w roli wag wykorzystuje się liczbę ludności zamieszkującej lokalne gospodarki.

Weryfikacja trzeciej części tezy polega na przeanalizowaniu siły działania mechanizmu migracyjnego na obszarze EA12 i w USA w kontekście ogólnego stanu koniunktury na obydwu obszarach walutowych oraz mierników rozkładu geograficznego szoków asymetrycznych na tle poziomów płac w lokalnych gospodarkach tworzących te obszary walutowe. Wykorzystuje się tu klasyczną metodę najmniejszych kwadratów.

Przedstawione w rozprawie wyniki badania potwierdzają prawdziwość pierwszej części tezy, przy czym wyniki cząstkowe sugerują w długim okresie co najwyżej skromny wzrost siły działania mechanizmu migracyjnego na obszarze strefy euro, spadek tej siły w USA oraz spadek przewagi USA nad terytorium strefy euro pod względem tej siły.

Należy odnotować, że stwierdzenie spadku przewagi USA nad obszarem strefy euro w zakresie siły działania mechanizmu migracyjnego oraz spadku tej siły w USA potwierdza najbardziej prawdopodobne w świetle literatury przypuszczenia, na których została oparta teza. W efekcie potwierdza się skuteczność zastosowanej metody badawczej, co stanowi realizację dodatkowego celu niniejszej rozprawy.

Wbrew drugiej części tezy, zróżnicowanie terytorialne siły działania mechanizmu migracyjnego okazuje się być w USA podobne jak w strefie euro, bądź nawet większe. Analiza wskazuje ponadto, że zróżnicowanie terytorialne tej siły jest wysokie zarówno w strefie euro, jak i w USA. W oparciu o wyniki dotyczące USA można generalnie uznać, że wysokie zróżnicowanie terytorialne siły działania mechanizmu migracyjnego nie wydaje się stanowić samo w sobie zasadniczego problemu dla funkcjonowania unii walutowych, w tym strefy euro. W oparciu o wyniki dotyczące strefy euro i USA można też przypuszczać, że wysokie zróżnicowanie siły działania mechanizmu migracyjnego w uniach walutowych nie jest anomalią, ale normalnie występującym zjawiskiem. Analiza sugeruje też niewielką skłonność Niemców do migracji wewnętrznych w zgodzie z potrzebami procesu dostosowawczego. Wskazuje to, że gdyby Niemcy zostały dotknięte negatywnym szokiem asymetrycznym, obywatele tego kraju raczej nie byłoby skłonni do emigracji za granicę.

Chociaż analiza nie potwierdza trzeciej części tezy, należy zaznaczyć, że wyniki wskazują na większe prawdopodobieństwo, iż zależność ogólnego stanu koniunktury i siły działania mechanizmu migracyjnego jest jednak pozytywna, zarówno dla strefy euro, jak i USA. W odniesieniu do braku potwierdzenia dla tych dwóch obszarów walutowych pozytywnej relacji między, z jednej strony, większym narażeniem na negatywne szoki asymetryczne lokalnych gospodarek cechujących się względnie niskimi płacami, a z drugiej strony, siłą działania mechanizmu migracyjnego, można stwierdzić, że ów brak potwierdzenia wydaje się być związany z niewielką zmiennością rozkładu szoków asymetrycznych na tle lokalnych poziomów płac na tych dwóch obszarach walutowych lub z niewielkim zróżnicowaniem terytorialnym tych

dwóch obszarów walutowych pod względem poziomów płac. W efekcie terytorialny rozkład szoków asymetrycznych na tle lokalnych poziomów płac nie wydaje się generalnie mieć istotnego wpływu na siłę działania mechanizmu migracyjnego w strefie euro i USA. Nie można jednak wykluczyć, że ów rozkład może istotnie oddziaływać na siłę działania mechanizmu migracyjnego w uniach walutowych cechujących się większymi terytorialnymi dysproporcjami wynagrodzeń, niż strefa euro i USA.

W przypadku strefy euro należy jednak odnotować częściowe wyniki sugerujące, że po 2007 r. negatywne szoki asymetryczne mogły na tyle silnie skupić się w lokalnych gospodarkach charakteryzujących się względnie niskimi płacami, że przyniosło to znaczące zwiększenie siły działania mechanizmu migracyjnego.

Warszawa, 2017